

Dnes v čísle:

Mamologické sympozium
Deset let Katedry
klasické filologie FF UP
Genová léčba
Německo ruší rehabilitace
Dvojí jubileum Aloise
Vojtěcha Šembery

Žurnál

23

Ročník 11 • Vychází 22. března 2002

Návštěva z kanadské univerzity

Na pozvání Katedry romanistiky FF UP zavítal do Olomouce prof. Maurice Basque (na snímku s prorektorkou doc. L. Hornovou), který působí jako ředitel *Akádských studií* na Univerzitě Mancton v Kanadě. *Akádská studia* patří mezi *Kanadská studia* a zabývají se problematikou kanadské frankofonní oblasti zvané Akádie. Akádie leží na východním pobřeží Kanady. Žijí zde potomci přistěhovalců

z Francie, dnes jich je kolem 300 000. *Není to moc, počtem obyvatel je to taková větší pražská čtvrť. Akádie má však bohatou historii a zajímavou kulturu, především literaturu. Doufám, že se o tom v brzké době budou moci přesvědčit i vaši studenti*, uvedl prof. M.

Basque. Jednání o výměně studentů mezi naší univerzitou a Univerzitou Mancton bylo jedním z bodů návštěvy prof. M. Basquea.

Univerzita Mancton se nachází v provincii New Brunswick na východním pobřeží Kanady a je oficiálně jedinou bilingvní oblastí v Kanadě. Podle prof. Basquea nebyly vztahy mezi anglicky mluvícími částmi Kanady a frankofonními oblastmi vždy jednoduché. *Mladí lidé jsou ale dnes mnohem otevřenější. Mluvit více jazyky je dnes samozřejmostí. Čím více člověk ovládá jazyků, tím snáze komunikuje kdekoli na světě. I já jsem se naučil několik českých vět.*

Univerzita Mancton sídlí ve třech městech, jsou to Moncton, Edmundston a Shippagan. Každým rokem na ní začne studovat zhruba 6 000 studentů, přičemž čtyři procenta z nich přicházejí na univerzitu ze zahraničí.

Prof. M. Basque je autorem řady publikací a studií, v nichž se zabývá historií frankofonní Kanady, politickou situací, vztahy mezi Kanadou a Francií, ženskou otázkou, problematikou homosexuality, oblastí médií. V rámci své návštěvy proslavil přednáškou na téma *Akádská identita na americké půdě (sociokulturní kontext)*.

-ano-, foto -tj-

V olomoucké Galerii Patro (Opletalova ul.) byly v úterý 19. 3. slavnostně zahájeny **Dny francouzské kultury – 6. ročník Rendez-Vous à Olomouc**, jehož se mj. zúčastnili velvyslanec Francie v ČR P. Coste (na snímku vlevo) a primátor města Olomouce Ing. M. Tesařík. Na oficiální zahájení francouzských dnů, jejichž hlavním organizátorem je olomoucké Francouzské centrum, navázala vernisáž výstavy současného francouzského umělce R. Bourasseaua – „*malíře každodennosti*“ za jeho osobní účasti.

Bezprostředně po ukončení letošních francouzských dnů v Olomouci, které pokračují do 29. 3. 2002, se uskuteční také Francouzsko-české ekonomické dny (28. – 29. 3.) v olomoucké Sidii.

-red-, foto -tj-

T. Wagnerová, studentka FTK UP, byla ve čtvrtek 14. 3. vyhlášena **nejlepší sportovkyní Olomouckého kraje pro rok 2001** v kategorii tělesně postižených sportovců.

-red-

Studenti FTK UP mezi nejlepšími sportovci kraje

V Moravském divadle v Olomouci proběhlo ve čtvrtek 14. 3. 2002 slavnostní vyhlášení nejlepších sportovců Olomouckého kraje za rok 2001. Za účasti představitelů kraje, města, univerzity a spolupořádající prostějovské společnosti TK PLUS byly předány ceny nejlepším sportovcům v sedmi kategoriích, které reprezentují sportovní dění na území nedávno vzniklého Olomouckého kraje.

Mezi oceněnými byli také reprezentanti olomoucké univerzity: absolvent FTK UP kanoista R. Knebel

(vodní slalom, sjezd), vítěz světového poháru pro rok 2001, který před časem získal také titul nejlepšího sportovce olomouckého okresu za rok 2001, obsadil v anketě o nejlepšího sportovce kraje druhé místo. Studentka FTK T. Wagnerová, která získala na Deafolympiádě v Římě zlatou a stříbrnou medaili v sedmi bojích a výšce, byla vyhlášena nejlepší sportovkyní kraje roku 2001 v kategorii tělesně postižených sportovců.

-red-

Osobnosti olomoucké univerzity navržené na Cenu města 2001

V nejbližších dnech vybere Rada města Olomouce osobnosti, které obdrží *Cenu města Olomouce* za rok 2001. Mezi navrženými kandidáty je i 18 členů akademické obce naší univerzity, přičemž někteří jsou nominováni vícekrát.

Uměnovědce prof. M. Tognera z Katedry teorie a dějin výtvarných umění FF UP na cenu nominovali tři navrhovatelé. Mezi navrženými jsou dále akademický sochař prof. Z. Příkrýl, který řadu let vedl Katedru výtvarné výchovy PdF UP, onkolog MUDr. O. Jurýšek, doc. J. Bartoš, doc. J. Schulz a prof. M. Trapl z Katedry historie FF UP, překladatelka doc. L. Topofská z Katedry germanistiky FF UP, bohemisté

doc. M. Hirschová, doc. J. Fiala, bohemista a polonista prof. E. Lotko (všichni členové Katedry bohemistiky FF UP), archeolog PhDr. J. Bláha (Katedra historie FF UP), speleolog a dlouholetý člen Katedry geografie PdF UP doc. V. Panoš, zakladatel Kliniky alergologie a imunologie FN doc. H. Malota (*in memoriam*), člen Katedry muzikologie FF UP doc. P. Čotek, dlouholetý člen Katedry hudební výchovy PdF UP doc. Z. Fridrich, ředitel FN Olomouc a člen Vědecké rady UP doc. V. Rýznar, botanik-mykolog, dlouholetý člen Katedry přírodopisu a péstitelství PdF UP prof. B. Hlůza a anglista prof. J. Peprník z Katedry anglistiky a amerikanistiky FF UP.

-red-

Na téma **Pastorace Romů** přednášel 20. 3. F. Lizna v Centru Aletti; setkání uspořádalo Vysokoškolské katolické hnutí Olomouc.

-red-, foto -tj-

ZPRÁVY, INFORMACE, OZNÁMENÍ

Stručně

Ve středu 20. 3. se konalo další zasedání Kolegia rektorky UP.

***

V přednáškovém sále Právnické fakulty UP pořádá Oční klinika LF UP v sobotu 23. 3. III. Vejdovského olomoucký vědecký den.

-red-

Na UP se znovu sejdou mladí lingvisté

Ve dnech 14. – 15. 5. 2002 pořádají Katedra bohemistiky FF UP a Jazykovědné sdružení České republiky 3. mezinárodní setkání mladých lingvistů, jež hodlá rozvíjet tradici slibně započatou předloni v Praze a pokračující loni v Olomouci a jež je tentokrát věnováno problematice *Vztahu langue a parole v perspektivě „komunikativního obratu“ v lingvistickém zkoumání*. Setkání jazykovědců se uskuteční na Filozofické fakultě UP (Křížkovského 10) a zúčastnit se jej může každý, kdo má co „do činění“ s jazykem a má chuť přednášet a diskutovat, vnímat jiné a jiným naslouchat.

K dílčím tématům, která podle organizátorů přezněla rok 2000 a čekají jako výzva, budou patřit např. *vztah jazykového systému a procesu sdělování, interaktivní povaha jazyka a jeho úloha v komunikaci a pragmatice, obrát k řečovým procesům a sdělování, princip centra a periferie, vztah významu gramatického a významu ve smyslu kognitivním, intertextovost a interdiskurzivnost aj.*; vítány jsou referáty i na téma *Školská komunikace*.

Účastníci semináře budou pracovat tradičně ve dvou sekcích – literárněvědní a translátologické, pořadatelé doporučují „handouty“ a nabízejí možnost audio a video ukázek, zpětný projektor, data projektor (požadavky na video-audio techniku je třeba oznámit předem spolu s přihláškou).

Termín pro registraci a zaslání příspěvku je 10. 4. 2002. Kontakt: PhDr. B. Bednaříková, Ph.D., Katedra bohemistiky FF UP, Křížkovského 10, 771 80 Olomouc; tel.: 068/563 3145, 068/563 3143, 0643/411 109, 0605 133849; e-mail: bozenabe@hotmail.com.

-red-

Biologie jako součást všeobecného vzdělání

Co by mělo být z oblasti biologie součástí všeobecného vzdělání? Na toto téma pořádá Čs. biologická společnost diskusní seminář, který se uskuteční 12. 6. 2002 v zasedací síni Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně (Komenského nám. 2).

Zájemci o účast se mohou do konce května přihlásit na těchto adresách: onecas@med.muni.cz; rjanisch@med.muni.cz; biolspol@med.muni.cz; tel: 05/421 262 55, 421 262 68, 421 263 00.

-red-

žen několik řádků

Proč?

V Olomouckém dni (14. 3.) jsme se mohli dočíst zprávu o tom, jak se několik pracovníků FTK UP užitečně podílí na probíhající paralympiádě. Čím to, že redakce našeho univerzitního listu o tom nic nevěděla a musela se tuto pozitivní zprávu dozvědět až z místních novin? Proč ten, kdo tuto zprávu poskytl Olomouckému dni, ji nedal také Žurnálu UP? Stačilo by osobní, telefonické nebo mailové upozornění přímo redakci.

Domnívám se, že to nikoho asi nenapadlo – a to je věru škoda. Patří se, aby média zprávy o aktivitách pracovníků UP spíše přejímala z univerzitního týdeníku, jak se již vícekrát stalo, resp. z webových stránek UP, a ne naopak. Nevěřili byste, jak tato zdánlivá maličkost dovede ovlivnit činnost redaktorů Žurnálu UP a členů jeho redakční rady. Určitě přispívá i k vědomí akademické souměřitelnosti.

M. Hejtmánek

• UDÁLOSTI • UDÁLOSTI • UDÁLOSTI •

Mamologické sympozium

Radiologická klinika FN Olomouc byla organizátorkou *Multidisciplinárního mamologického sympozia*, které se konalo ve Velkých Losinách ve dnech 15. – 16. 3. 2002.

Obsahem jednání byly nejmodernější diagnostické a léčebné postupy při onemocnění prsu a zúčastnilo se ho přes 130 odborníků z celé České a Slovenské republiky. Nádory prsu jsou nejčastější formou maligních tumorů u žen. V České republice onemocní tímto nádorem každá jedenáctá žena a bohužel 40–50 % žen přichází k lékařům příliš pozdě, kdy komplexní léčba má již malý efekt. Včasná diagnostika nádoru znamená vysokou pravděpodobnost úplného vyléčení.

Hlavní referáty přednesli lékaři naší kliniky – prim. Hartlová, MUDr. Houserková, MUDr. Vomáčka a profesoři Duda, Kolář, Král, Kudela, Macháček, doc. Mysliveček. Velmi aktuální bylo sdělení doc. Daneše z Prahy, týkající se problematiky screeningu, který vstoupí v platnost od července tohoto roku. S tím bude souviset velký nárůst pacientek a samozřejmě i nárůst zjištěných patologických lézí, které bude zapotřebí řešit mezioborově (radiodiagnostické, chirurgové, onkologové a patologičtí anatomové). Nepředpokládá se, že screening pokryje celou ženskou populaci, jelikož bude dobrovolný. Zásadní pro úspěch celé akce bude to, že i menší skupina žen bude chodit pravidelně na kontrolní vyšetření, a tím se výrazně sníží počet pozdně diagnostikovaných nádorů.

Při diagnostice patologických lézí je využívána cílená biopsie a jiné metody tzv. intervenční mamologie. Některé metody lze využít k léčbě vybraných nezhoubných onemocnění. Naše klinika se prezentova-

vala miniinvasivní vakuovou biopsií prsu, kterou provádíme jako jediné pracoviště v České republice. Součástí vědeckého jednání byla samozřejmě i bohatá diskuse, protože se jednání zúčastnili odborníci z mnoha medicínských oborů.

Sjezd proběhl ve velmi příjemném prostředí hotelu Diana a všichni účastníci byli spokojeni i se společenským programem sjezdu. Všichni se shodli na tom, že toto setkání mamologů z České a Slovenské republiky by mělo být pořádáno pravidelně každý rok.

Prof. J. Nekula, MUDr. M. Hartlová,
Radiologická klinika LF UP

V Galerii před Děkanátem Pedagogické fakulty UP (Žižkovo nám.) byla na začátku minulého týdne instalována výstava z výuky intermedialní tvorby doc. V. Havlíka (Katedra výtvarné výchovy PdF UP). Výstava s názvem *Interpretace* potrvá do 5. 4. 2002.

-red-, foto -tj-

BeSt 2002

Mezinárodní veletrh pro výběr povolání, studia a dalšího vzdělávání, Vídeň, 7. – 10. 3. 2002

Univerzita Palackého prostřednictvím Kanceláře zahraničních styků RUP se již po desáté zúčastnila vídeňského veletrhu, kde prezentovala možnosti studia na UP v cizích jazycích i možnosti studovat v českém jazyce pro mnohé rakouské Čechy.

Spolu s rakouskými školami se veletrhu pravidelně účastní školy z ostatních evropských zemí i ze zámoří (Belgie, Německo, Francie, Velká Británie, Irsko, Itálie, Chorvatsko, Nizozemí, Polsko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, USA); máme tak příležitost si vyměnit s kolegy z jiných škol informace nebo navázat nové kontakty.

Veletrh nabízí informace o studiu ve stáncích vystavujících škol a také v příručce kmihoვნé, video-téce a prostřednictvím tematicky zaměřených přednášek a seminářů.

Studenti projevovali největší zájem o ekonomii, informatiku, technické obory, ekologii a u našeho stánku také o kurzy českého jazyka.

Vnější podoba stánků a označení vystavovatelů je jednotná, různá je vyzdoba stánků a prezentace

Ve středu 20. 3. pořádala Neurologická klinika LF UP regionální seminář na téma *Cerebrovaskulární onemocnění*. Na snímku přednosta Neurologické kliniky LF UP prof. K. Urbánek, CSc.

-red-, foto -tj-

jednotlivých škol. Některé školy věnují výzdobě velkou péči a nemálo peněz, některé dokonce svůj prostor řeší spolu s architektem, liší se také bohatostí a nápaditostí úpravy informačních materiálů. UP spolu s Masarykovou univerzitou, se kterou každoročně sdílí stánek, se řadily mezi univerzity skromnější. Co se týká nabídky studijních programů, nikdy se nebudeme moci srovnávat se školami německy a anglicky mluvícími, ale přesto zájem o náš region stále roste a vhodná strategie prezentace univerzity obecně by byla na místě – např. webové stránky všech pracovišť UP v anglickém jazyce, vytvoření tzv. „corporate image“ univerzity atd.

Mgr. J. Herynková,
vedoucí Kanceláře zahraničních styků RUP

Setkání studentů s rektorkou UP

Ve středu 13. 3. proběhlo tradiční setkání studentů s rektorkou UP prof. J. Mačákovou. Hojně zastoupení měli studenti Lékařské fakulty UP, převážně posluchači 3. a 4. ročníku, kteří rektorce nastílnili problém týkající se tzv. prerekvizit. V průběhu semestru došlo ke změnám ve studijním programu, předpokládajících splnění prerekvizit z patologie a patologické fyziologie před nastoupením na klinické obory. Studenti protestovali proti náhlé změně studijního plánu, na níž nebyli připraveni a jež by jim výrazně ztížila studium. Rektorce UP tlumočili svůj požadavek o zavedení těchto změn v lepším případě pro budoucí první ročníky nebo alespoň od příštího zjmního semestru. (Vyjádření děkana LF UP doc. Č. Číhalika k této problematice přinášíme na straně 5 – Zeptali jsme se za vás.)

Student FF UP předložil rektorce *Petici* za ukončení výstavby supermarketů a hypermarketů na území města Olomouce se žádostí o její podporu ze strany univerzity jako instituce. Rektorka žádost odmítla s tím, že petice může být rozmístěna na fakultách a případně podpořena jednotlivci.

-ano-

• UDÁLOSTI • UDÁLOSTI • UDÁLOSTI •

Doc. Peter Tenhaef a písně Franze Schuberta

Vztah Franze Schuberta k transcendentnímu byl dalším tématem výběrového přednáškového cyklu hostujících pedagogů na Katedře hudební výchovy PdF UP, nazvaného *Hudební teorie a technologie*. Do Olomouce s ním přijel německý muzikolog a skladatel doc. P. Tenhaef z univerzity v Greifswaldu. Jeho spolupráce s KHV je dlouholetá. V Olomouci pravidelně přednáší od roku 1998, v loňském roce se zde také představil jako skladatel, když na festivalu *BAROKO 2001* zaznělo ve světové premiéře jeho oratorium *Petrus*. Jednu z konstant badatelského zájmu doc. P. Tenhaefa představuje dílo Franze Schuberta.

Třídenní analytický seminář, který probíhal v prostorách KHV od 5. do 7. 3. 2002, úzce navazoval na Tenhaefovu připravovanou monografii věnovanou kompozičnímu jazyku rakouského skladatele. Ačkoli název semináře *Základní sémantické a formové struktury v romantických písních Franze Schuberta* zřetelně odkazuje ke skladatelově poetice, jeho ústředním tématem byl právě Schubertův vztah k transcendentnímu. Na tématech voda, harfa a noc demonstroval doc. Tenhaef jednak způsob, jakým je Schubert hudebně rétorickými prostředky ztvárnil,

jednak jejich význam v odkazování k transcendentnímu. Seminář byl nejen poutavým exkurzem do hudební symboliky Franze Schuberta, ale zároveň také do estetiky počátku 19. století.

Dr. V. Zouhar, Katedra hudební výchovy PdF UP

Americkým studentům se v Olomouci líbí

Každým rokem organizuje Univerzita Palackého pro americké studenty výukové pobyty, jejichž cílem je poskytnout jim základní informace o naší zemi. Studenti absolvují přednášky z historie, sociologie, moderní české literatury a dalších druhů umění. Kromě toho je pro ně připraven kurz českého jazyka. Součástí pobytu jsou také exkurze do dalších evropských měst – Prahy, Vídně, Krakova, Bratislavy či Budapešti. Program *Central European Studies* má ve své nabídce Asociace kolejí středozápadu (ACM) se sídlem v Chicagu, která v zimním semestru vysílá do Olomouce patnáct až dvacet svých studentů.

V letním semestru absolvuje tento program skupina studentů z University of Nebraska. Její původní koncepce spočívající v rozdělení pobytu mezi Olomouc a jinou evropskou univerzitu (Belgie, Řecko) se změnila ve prospěch naší univerzity. Američtí stu-

denti a učitelé byli zřejmě spokojeni s našimi službami i cenovnými relacemi, proto se rozhodli program nedělit a zůstat po celou dobu v Olomouci. Nadto je to odtud blízko i do ostatních evropských metropolí, které lze navštívit, uvedla vedoucí Kanceláře zahraničních styků UP Mgr. J. Herynková.

V současné době se také připravuje koncepce výměnných programů s americkou Valdosta State University, s níž díky společné práci na výzkumném projektu navázala spolupráci Katedra politikologie a evropských studií FF UP. Třítýdenní studijní pobyt na ni v květnu absolvuje deset až patnáct studentů. Posлуchače též univerzity bude hostit také Katedra rekreologie FTK UP, která pro ně připravila soustředění ve výcvikovém centru v Lipnici. Valdosta State University má zájem rozšířit výměnné pobyty i o jiné fakulty a obory.

-ano-

V rámci dalšího z řady *doktorských čtení pořádaných Katedrou historie FF UP* vystoupil ve středu 20. 3. Mgr. K. Štrobl s přednáškou na téma „Politické strany v soutěži o zastoupení v městských zastupitelstvech Kolína, Kourřimi, Českého Brodu a Kostelce nad Černými lesy ve 20. a 30. letech 20. století“.

-red-, foto -tj-

Nenechte si ujít

V pátek 22. 3. zařadila Česká televize do vysílání svého druhého programu dokument *Údolí* britské společnosti Channel Four vyznamenaný *Hlavní cenou mezinárodního festivalu Academia Film Olomouc 2001*. Snímek režiséra D. Reeda o srbské i albánské nenávisti a utrpení v Kosovu uvede ČT 2 ve 22.10 hod.

-red-

ZPRÁVY, INFORMACE, OZNÁMENÍ

Děkan Fakulty tělesné kultury UP vypisuje

konkurz

pro zájemce o **doktorský studijní program v oboru kinantropologie** (prezenční a kombinovaná forma studia).

Zaměření studia: antropomotorika; biomechanika; didaktika TV a sportu; filozofie a sociologie tělesné kultury; fyziologie zátěže; funkční antropologie; aplikované pohybové aktivity; senzomotorika a patokineziologie; management sportu a rekreace.

Studium je realizováno v prezenční nebo kombinované formě. Standardní doba studia je tři roky, studentům v prezenční formě studia je po dobu tří let poskytováno stipendium. Studium se řádně ukončuje státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce.

Termín podání přihlášek: 17. 5. 2002.

Termín konání přijímacího řízení: 19. 6. 2002.

Náhradní termín konání přijímacího řízení: září 2002.

Bližší informace a tiskopis přihlášky lze získat na odd. pro vědeckobadatelskou činnost a zahraniční styky FTK UP, tř. Míru 115, 771 11 Olomouc, tel. 068/ 641 2899, e-mail: machacm@ftknw.upol.cz.

-ftk-

Číslo v textech před rokem 1600

Centrum pro práci s patristickými, středověkými a renesančními texty CMTF UP pořádá ve dnech 26. – 27. 4. 2002 v Praze symposium s názvem *Číslo v textech před rokem 1600 (číselné vlastnosti, počet či velikost tvaru, symbolika čísel, čísla v rétorice, logice, hudbě atd.)*. Symposium bude zahájeno v pátek 26. 4. 2002 ve 14 hod. ve Vile Lanna (V Sadech 1, Praha 6), předpokládány závěr bude v sobotu 27. 4. 2002 v 18 hod.

Zájemci o účast a o podrobnější informace mohou navštívit internetové stránky www.centrum-texty.upol.cz/ceske/akce/cislo.php.

-red-

Exkurze po památkách křesťanského umění

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění nabízí volná místa v následujících exkurzích:

– **Rím 15. – 23. 4. 2002:** antické a rané křesťanské památky Říma, středověké a novodobé křesťanské umění; vlety: 1. den – Orvieto, Bolseno lodí po Bolsenském jezeře; 2. den – po stopách sv. Františka, méně známé lokality mimo Assisi; 3. den – na zpáteční cestě osmihodinová zastávka v Ravenně; cena dopravy a poplatků 3 250 Kč. Ubytování se snídaní v poutním domě Velehrad 84 euro (nutno uhradit do 30. 3. 2002 na CMTF).

– **Praha 24. 4. 2002;** program: Hrad, katedrála sv. Víta (triforium, kaple, podzemí), královský palác, Plečnickovy úpravy; evangelický sbor na Korunní 60 s obrazy M. Rady; kostel Nejsvětějšího srdce Páně na Vinohradech – Plečnik; cena 320 Kč (do 31. 3.).

– **Rakousko 2. 5.;** program: cisterciácký klášter Heiligenkreuz u Badenu, cestou Tulln, románsko-gotický kanon; cena 420 Kč (do 14. 4.).

– **Velehrad 9. 5.;** program: Králův stůl, Modra, Velehrad (bazilika, lapidárium, krypty), Staré Město, Uherské Hradiště-Sady, velkomoravské lokality; cena 160 Kč (do 20. 4.).

Exkurze vede prof. M. Pojsl.

Bližší informace na Katedře církevních dějin nebo na tel. 563/7340 a 7140.

-cmtf-

Studijní a zkušební řád UP anglicky

Anglický překlad *Studijního a zkušebního řádu UP* byl zavěšen na anglické internetové stránky Univerzity Palackého (<http://www.upol.cz/UP/En/>) v rubrice *STUDY*, a to pod názvem *Rules on Study and Examinations*. Je k dispozici v internetové podobě i ve formátu rtf.

-info-

ZPRÁVY, INFORMACE, OZNÁMENÍ

Seminář doktorandů oboru botanika PřF UP

Ve čtvrtek 28. 3. v 8 hod. se v posluchárně č. 502 v Olomouci-Holici uskuteční seminář doktorandů oboru botanika. Na programu budou následující přednášky: Mgr. B. Sedláková: *Rozšíření a fyziologická specializace Erysiphales na Cucumis sativus a Cucurbita spp. v České republice*, Mgr. M. Vašutová: *Psathyrella (Fn.) Quél. na území České a Slovenské republiky*, Mgr. M. Krátký: *Výzkum a ochrana Nymphoides peltata v České republice*, Mgr. M. Dzięciarková: *Proteinové a molekulární markery rodu Lactuca*, Mgr. D. Kopecký: *Indukovaná androgenese in vitro u rodu Solanum*, Mgr. J. Janda: *Konstrukce genomových knihoven*, Mgr. D. Šafářová: *In vitro indukovaná androgenese u dvoudomých rostlin*, Mgr. P. Sauer: *Xantindehydrogenasa z hrachu – purifikace, kinetické a molekulární vlastnosti*, Mgr. F. Brauner: *Molecular cloning of pea aminoaldehydedehydrogenase*.

-red-

Nominace na Cenu Praemium Bohemiae za vědu

Poprvé v tomto roce bude udělena *Cena Praemium Bohemiae* za vědu, kterou uděluje Nadace B. Jana Horáčka Českému ráji. Cena je udělována za významný vědecký objev nebo konkrétní, objektivně dokumentovatelný vědecký přínos. Lze ji udělit pouze občanům České republiky, a to buď jednotlivcům, nebo pracovním skupinám.

Správní rada nadace rozhodla, že v tomto prvním roce udělení cen bude udělena pouze cena za vědu oboru biomedicina. Nominace na *Cenu Praemium Bohemiae* za vědu provádí Učená společnost České republiky, Česká konference rektorů a Akademie věd ČR.

V nominaci je třeba uvést základní data kandidáta a výstižný popis vědeckého objevu nebo vědeckého přínosu a přiložit objektivní doklady charakterizující autora/autory (citační index podle SCI, publikační aktivita, patentové přihlášky, mezinárodní a národní ohlas apod.).

Nominace je nutno zaslat nejpozději do konce května 2002 na adresu Učené společnosti ČR – nominací komisi (Národní 3, 117 20 Praha 1), která provede nominací výběr. Konečný výběr kandidátů provede Výběrová komise.

Podle aktuálních informací podala Česká konference rektorů tento návrh na obsazení nominací komise: prof. J. Mačáková, CSc., rektorka UP Olomouc, prof. P. Toperczer, Ph.D., rektor AMU Praha, a prof. Z. Vostracký, DrSc., ZČU Plzeň.

Výběrová komise je tvořena zástupci Učené společnosti, České konference rektorů, Akademie věd ČR a Správní rady nadace.

Cena Praemium Bohemiae ve výši 500 000 Kč bude předána v den narozenin zakladatele nadace B. Jana Horáčka 4. 12. 2002.

-red-

Lyžařské zájezdy s Akademik sport centrem UP

Akademik sport centrum UP pořádá jednodenní lyžařské zájezdy na Praděb v termínech 5. 4. a 12. 4.

Odjezd je od koleje 17. listopadu v 7 hod., doprava autobusem. Cena zájezdu je 150 Kč.

Přihlášky se zaplacením částky je nutno podat vždy do úterý před dnem odjezdu.

Dále ASC UP znovu nabízí lyžování v rakouských Alpách (ledovec Molltal), a to v termínu od 6. do 11. 4.; všechny zájemce, kteří dosud projeví zájem, aniž do konce února uhradili 50 % zálohu, ACS upozorňuje, že jim bylo zálohované místo automaticky zrušeno.

Na všechny uvedené akce je možno se přihlásit v Akademik sport centru UP, FTK UP, 4. p., Olomouc-Neředin, tel.: 563/6450, 6451, 6455, 6452.

-red-

UNIVERZITNÍ PRACOVISŤE INFORMUJÍ

Katedra klasické filologie FF UP slaví deset let své existence

Zdá se to k nevíře, ale Katedra klasické filologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci oslavila desáté výročí své existence. Dne 11. 2. 1992 se konala ustavující schůze, na níž byla schválena koncepce výuky vznikající katedry, její personální obsazení a výhled jejího rozvoje jako samostatného pracoviště a organické součásti FF UP.

Tomuto datu předcházela řada důležitých okolností a uvědomělých lidských činů. Především se po 17. listopadu 1989 otevřel prostor, aby Univerzita Palackého mohla být znovu doplněna o tento obor, jenž v minulosti na její půdě reprezentovala taková jména jako K. Janáček a J. Nováková. Bezprostředním iniciátorem obnovy oboru klasické filologie byl pak dlouholetý pedagog Katedry českých a světových dějin FF UP doc. S. Sedláček, který i v těžkých dobách normalizace vykřesával cenné jiskřičky klasickofilologického vzdělání, aby nepohaslo docela v rámci svého kmenového oboru starověkých dějin, a zasloužil se též o to, že cenný knižní fond z oblasti starověkých dějin a klasické filologie se uchoval v původním stavu. Doc. S. Sedláček nalezl pochopení pro znovuzaložení oboru u nového vedení univerzity (rektora J. Jařaba) a Filozofické fakulty (děkana L. Václavka). Mohl se též opřít o pomoc tehdejší pracovnice Katedry aplikované lingvistiky FF UP B. Pokorné, asistentky oboru starověkých dějin I. Koucké a externích pracovníků KAL M. Stopkové a V. Poláčkové.

Důležité bylo, že doc. Sedláček našel laskavě a se zájmem mu naslouchajícího člověka v profesoru J. Černém, vedoucím Katedry romanistiky FF UP, který projevil ochotu poskytnout na půdě svého ústavu prostor pro jakýsi latinský *nucleus*, z něhož by později mohla vzniknout samostatná katedra. Tyto plány podpořili též pracovníci brněnské Masarykovy univerzity prof. A. Bartoněk a doc. J. Nechutová, kteří přispěli svými bohatými pedagogickými zkušenostmi zejména při vytváření studijních plánů a také při realizaci výuky. Později byli pro výuku latiny, řečtiny a příbuzných oborů přibráni další noví pracovníci, mezi nimi latinářka M. Herodková a pozdější vedoucí KKF J. Janoušek.

V současné době má katedra šest stálých členů: vedoucího J. Janouška, tajemnici a zástupkyni vedoucího B. Pokornou a další pracovníky podle chronolo-

gického pořadí přijeti: N. Sklenářovou, L. Kysučana, J. Šubrtu a J. Engelbrechtovou. Externím spolupracovníkem katedry je i prof. A. Bartoněk. Pracoviště zabezpečuje výuku latinské filologie v magisterském studiu, návrh bakalářské formy studia prochází akreditačním řízením. Pro budoucnost se uvažuje i o zřízení bakalářského studia starověké řečtiny. Svou vědeckou aktivitu uplatňují členové katedry zejména v oblastech antické řecké a římské literatury, antického náboženství a mytologie, antického umění, v mediivistických studiích a na poli tzv. živé latiny. Katedra klasické filologie je též otevřeným prostorem pro mezioborovou diskusi, často poskytuje své konzultační služby v rámci fakulty, univerzity, ale též i pro širší veřejnost. Pokud je možno spoolehnout se na dostupné informace, její absolventi nalézají dobré uplatnění v praxi, aniž by se ovšem vždy drželi původní specializace. Ale zde platí snad více než kde jinde ono okřídlené *non scholae sed vitae*.

V souvislosti s tímto významným výročím průběhne v tomto roce řada akcí, o nichž budeme průběžně informovat: přednášky zahraničních hostů ze spřízněných univerzitních pracovišť, setkání pedagogů katedry s absolventy, vnitrostátní konference o perspektivách oboru klasické filologie a příbuzných věd a další. Pro další roky existence Katedry klasické filologie si lze tedy jen přát: *Vivat, crescat, floreat!* Ať žije, roste a květvě!

PhDr. J. Janoušek

Infobanka ČTK

V rámci akce *Březen – měsíc Internetu* nabízí Česká tisková kancelář zdarma přístup do svých dokumentačních databází (Evropská unie, Biografie, Světové události, Země světa, Výročí, Očekávané události, Česká republika, Sporty, Fotbal) a archivu zpráv od roku 1999. Na adrese www.ctk.cz je vstup do Infobanky umožněn zadáním uživatelského jména: *knihovnik* a hesla: *ctk2002*.

Současně může být přihlášeno 50 uživatelů (z celé ČR), proto je dobré ukončit práci prostřednictvím volby *odpojit* (v horním rámci stránky); ostatní způsoby znemožňují dalším zájemcům vstup do Infobanky na 20 minut.

Přístup potrvá do 8. 4. 2002.

Mgr. M. Pastorová, Knihovna UP

Pozvánka na diplomové konzerty

Jako každým rokem, tak i letos pořádá Katedra hudební výchovy PdF UP ve spolupráci s olomouckým Muzeem umění koncertní cyklus absolventských a diplomových koncertů svých studentů.

Dva koncerty již proběhly – klavírní recitál J. Fuksové (7. 3.) a J. Ulrichové (19. 3. – viz foto). V pondělí 15. 4. vystoupí v Besedním sále Muzea umění sopránistka M. Jindrová za doprovodu odborného asistenta Mga. L. Pulcherta a v úterý 23. 4. se uskuteční houslový koncert D. Ticháčkové za klavírního doprovodu Mga. J. Šumníkové. V pořadí třetí klavírní recitál, tentokrát P. Stojana, se bude konat 2. 5.

-hv-, foto -tj-

Elektronický čtvrtletník e-Pedagogium

Na internetové adrese <http://epedagog.upol.cz> je k dispozici nyní již plně funkční elektronický čtvrtletník e-Pedagogium – nezávislý odborný časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol, který vydává Pedagogická fakulta UP.

Jeho cílem je posílit význam vědecké práce v oblasti věd o vzdělávání a umožnit publikování vědecké práce nejen učitelů vysokých škol, ale také škol základních, středních a speciálních.

Odpovědným redaktorem elektronického čtvrtletníku PdF UP je doc. M. Chráska, Ph.D. (Katedra pedagogiky), výkonnou redaktorkou je E. Petříková (odd. vědy, výzkumu a zahraničních styků PdF UP). Členy redakční rady jsou prof. V. Kovářiček, CSc., doc. J. Kropáč, CSc., doc. L. Ludíková, CSc., doc. A. Lenochová, CSc., doc. A. Nelešová, CSc., doc. B. Novák, CSc., prof. K. Steinmetz, CSc., a doc. J. Šteigl, CSc.

Kromě této elektronické podoby bude čtvrtletník mít i tištěnou verzi, kterou je redakce schopna poskytnout (placená služba).

Redakce se obrací na návštěvníky internetových stránek časopisu s žádostí o spolupráci a žádá autory o zaslání příspěvků na adresu: e-Pedagogium, Pedagogická fakulta UP, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, tel. 068 563 5012, e-mail: petrik@pdfnw.upol.cz.

-red-

Z VĚDECKÝCH PRACOVÍŠŤ UP

Genová léčba

Habilitační práce **MUDr. Romana Havlíka, Ph.D.** (nar. 1965), odborného asistenta I. chirurgické kliniky LF UP a FNO, pojednává o uplatnění molekulární biologie v léčbě nádorových onemocnění. Nadpis práce přesně vystihuje její obsah: **Současné možnosti genové léčby jaterních nádorů a experimentální ovlivnění exprese plasmidů in vitro.** V prostředí naší medicíny je tato práce prvním nekonvenčním přístupem, který překlenuje prostor mezi klasickou medicínskou disciplínou, jakou chirurgie nesporně je, a dynamickou formou moderní vědy, zejména molekulární biologie – řekl ve svém posudku jeden z oponentů Havlíkovy práce. Díky poznatkům molekulární biologie dnes víme, že rakovina je genetické onemocnění a jeho příčina je zakotvena v předivě molekulové mašině buněčného bytí. Právě odtud odstartovaly projekty genové léčby nádorů.

Podstatou genové léčby nádorů (1) je použití specifických genů jako léčiva a jejich vpravení do rakovinou postižených tkání s cílem zasáhnout rakovinné buňky a zničit je. Protože léčivem je informační molekula (DNA sekvence), jde vlastně o genetickou modifikaci určité tkáně organismu biotechnologickými postupy. Základním problémem genové léčby je, jak vpravit žádaný gen do cílové buňky či tkáně a jak ho přimět k expresi (2), tzn. aby kódoval protein s předpokládaným léčebným účinkem. Právě tomuto problému se věnoval Dr. Havlík experimentálně.

Jak se dostal náš lékař-chirurg k této vysoce aktuální a perspektivní problematice současné biomedicíny? Přednosta kliniky prof. V. Král mu umožnil dvouletý pobyt na předním londýnském pracovišti Liver Surgery Section, Hammersmith Hospital, Imperial College School of Medicine. Dr. Havlík se tam stal platným členem mezinárodního výzkumného týmu zaměřeného na genovou léčbu nádorových onemocnění. Svědčí o tom jeho spoluautorství na několika publikacích z tohoto pracoviště (např. *Human Gene Therapy* 12, 219–226, 2001). Po návratu na olomouckou kliniku mu dal jeho profesor prostor pro

pokračování experimentů v Ústavu pro práci s laboratorními zvířaty na Teoretických ústavech LF UP, a spolupráce s londýnským pracovištěm tak mohla pokračovat na dálku.

Co je obsahem Havlíkovy práce? V první části shrnuje literární poznatky o epidemiologii a současných možnostech léčby karcinomu jater a jaterních metastáz vycházejících z nádorů tlustého střeva a konečniku. Následuje přehled genetiky jaterních nádorů a metod jejich genové léčby. Je tu seznam genů potlačujících nádorový růst s důrazem na gen p53, kterému se přisuzuje funkce hlavního hlídače DNA. Následují principy cytotoxické genové léčby. To je nová strategie v léčbě jaterních nádorů. Je založena na tom, že do nádorových buněk je dodán gen kódující bílkovinu – enzym, který umí chemicky změnit netoxické léčivo v látku ničící nádorovou buňku. Následuje výklad principů imunogenové léčby nádorů a použití onkolytických virů: do nádorové tkáně se vpravují viry, které vyvolají destrukci cílových buněk.

Ideální transportní systém pro dodání genů do nádorových buněk – vektor (3) musí být efektivní, tzn. má zasáhnout pokud možno všechny nádorové buňky; musí být specifický, tzn. vstupovat jen do cílových, tedy rakovinných buněk; musí být bezpečný, tzn. nesmí vyvolávat v organismu imunitní nebo toxické reakce. Tyto požadavky není snadné splnit. Relativně nejlépe je splňují vektory virové a plasmidové (4). Do virů nebo do plasmidů (do jejich DNA) je nejprve vložen léčebný gen. To dělají genové inženýři, a vyrábějí tak genové preparáty v biotechnologických firmách. Genový preparát umožňuje vnesení léčebného genu do cílových buněk – transfekci buněk (5). Hlavními limitacemi klinického použití jsou dnes: a) efektivní způsob dodání genů do cílových buněk, b) zajištění exprese a selektivního působení dodaných preparátů výlučně v těchto buňkách.

Druhá část Havlíkovy habilitační práce je zaměřena na řešení uvedených limitací a obsahuje výsledky jeho uvedených experimentů na zvířatech. Cílem

bylo studium exprese dvou plasmidů americké výroby ve svalové tkáni laboratorních myši a králíků.

Jeden plasmid obsahoval gen pro lidský albumin, druhý gen pro lidský trombopoetin. Roztok s plasmidy byl zvířatům aplikován za definovaných pokusných podmínek a u zvířat byly pak vyhodnocovány sérové hladiny proteinových produktů použitých plasmidů – trombopoetinu a albuminu monoklonálními protilátkami (ELISA). Krevní vzorky (0,5 ml) byly zvířatům v celkové anestézii odebrány kardiopunkcí (ze srdce) a po odebrání krve byla zvířata ještě v celkové anestézii usmrčena. Podle způsobu aplikace plasmidů byla zvířata rozdělena do skupin: a) prostá nitrosvalová injekční aplikace plasmidů ve fyziologickém roztoku, b) totéž s aplikací ultrazvukových vln (6), c) totéž s aplikací elektroporace (7), d) totéž s kombinací ultrazvuku a elektroporace. Výsledky jsou sumarizovány v tabulkách a grafech. Vyplyvá z nich, že elektroporace a ultrazvuk výrazně zlepšily expresi podaných plasmidů u imunodeficientních zvířat (nuda-myši). U ostatních zvířat – imunokompetentních bylo efektivní exprese těchto plasmidových genů dosaženo až další potenciací těchto dvou metod podáním echokontrastní látky (8). Vysokotlaké genové dělo (9) expresi podaných genů nezlepšilo.

Dr. Havlík tedy prokázal synergní účinek ultrazvuku, elektroporace a echokontrastní látky – optisonu přidaného k aplikovanému plasmidu ve svalové tkáni laboratorního zvířete. To je původní nálezk, který svědčí o tom, že použité fyzikální metody umožňují výrazné zlepšení exprese genových preparátů a mohou mít v genové terapii široké využití. Pokud budou tyto výsledky potvrzeny i na nádorech, mohou tyto bezpečné a efektivní metody podávání DNA do buněk zvýšit klinický efekt i v oblasti genového ovlivnění malignit, uzavírá dr. Havlík svou habilitační práci.

Nabízí se otázka, proč autor aplikoval plasmidy do svalové tkáně, a ne přímo do zvířecích nádorů? Autor na ni v práci odpovídá: je to kvůli finanční náročnosti zvířecích modelů solidních nádorů a pro nutnost objektivizovat výsledky těchto metod na velkém počtu laboratorních zvířat. V další práci chce dr. Havlík ověřit metody zvýšené transfekce a exprese genových preparátů také na experimentálních nádorech laboratorních zvířat, získá-li na tento projekt výzkumný grant.

Dodejme, že genová léčba je v současné době ještě na úrovni základního a preklinického výzkumu, v některých případech už ve fázi klinického testování. V medicíně otevírá nepochybně novou etapu vývoje.

M. Hejtmánek

ZEPTALI JSME SE ZA VÁS

V souvislosti s problémem tzv. prekvizit (tj. předpokladů), jejichž splnění je nutné pro přístup k navazujícím přednáškám daného studijního programu) projednávaným ve středu 13. 3. na setkání studentů s rektorkou UP prof. J. Mačákovou (viz *Setkání studentů s rektorkou UP*, str. 2) jsme se **děkana LF UP doc. Č. Čihálíka, CSc.**, zeptali na výsledky dalších jednání:

Doc. Č. Čihálík, CSc.: *Otázka prekvizit je velmi složitá a pro každou fakultu individuálně vypracovaný systém podmínek, za jakých lze realizovat zápis do následných předmětů ve vyšších ročnících. Smyslem tohoto systému (vycházejícího z evropských pravidel ECTS) je umožnit studentům postup nikoliv po ročnících, ale po jednotlivých odborných celcích logicky na sebe navazujících. V podmínkách LF jsou to tři hlavní větvě od 1. do 3. ročníku:*

A. větev morfologicko-biologická: biologie – anatomie/histologie – patologická anatomie

B. větev funkčních předmětů: biofyzika – fyziologie – patologická fyziologie

C. větev chemicko-farmakologická: chemie – biochemie – farmakologie

Za předpokladu splnění podmínky získání minimálně 80 kreditů za dva za sebou následující roky může student postupovat po těchto větvích různým tempem a třeba si rozložit studium dvou ročníků do tří let. Předpokládá se, že takto ušetřený čas student věnuje dalšímu sebezvzdělání v jiných oblastech, třeba při dlouhodobém pobytu v zahraničí. V žádném případě nelze tento systém chápat jako pomůcku pro slabé studenty, ve smyslu „co nemusím, to nedělám“.

Snahou studenta musí být přece ukončení ročníku v celé šíři, a pokud se rozhodne pro jiný způsob, pak toto rozhodnutí musí mít racionální jádro – třeba onen zahraniční pobyt. Je tedy logické, že při nástupu na klinické obory (4. – 6. ročník), musíme vyžadovat splnění všech povinností ze základních a preklinických oborů. Vždy tomu tak bylo, ať již byl

systém ročníkový, či rigorózní, a není důvodu, aby tomu tak nebylo nadále.

Ve fázi tvorby prekvizit jsme vycházeli z optimistického předpokladu, že student správně pochopí a využije nabídnutý manipulační prostor, a přechod z preklinik na kliniku jsme prekvizitně definovali volněji. Ukázalo se však, že doba dosud k tomuto přístupu nedozrála a nezanedbatelná část studentů se legálně dostává dle možného zápisu až do 5. ročníku, aniž by uzavřeli preklinické obory ve 3. ročníku. Aby se tak nedělo, trváme na tom, aby dva stěžejní preklinické předměty (patologie a patologická fyziologie) byly uzavřeny před nástupem na kliniku. Proto u těchto oborů zpřísňujeme prekvizity. Znovu opakují, bylo tomu tak vždy v minulosti za všech studijních systémů, nejde tedy o nic drastického.

Trochu s rozpaky přijímám informaci o tom, že již nyní počátkem března významná část studentů 3. ročníku nepočítá s tím, že by tento ročník v termínu ukončila; těmto studentům by výše uvedená změna skutečně velmi zkomplikovala život. Dohodli jsme se tedy, že platnost této změny odsuneme o jeden rok, tedy k akademickému roku 2003/2004. Je to však nyní jasný signál studentům současného druhého ročníku!

Podobné problémy jsme řešili i na rozhraní 2. a 3. ročníku, zde však je situace jednodušší v tom, že eventuální změna se bude týkat těch, kteří teprve do 1. ročníku letos nastoupí; není tedy třeba dělat nějaká přechodná opatření.

-red-

1) Genová léčba: přenos genetického materiálu (DNA) do hostitelské buňky či tkáně s cílem navození nové buněčné funkce s léčebným efektem. Gen: úsek molekuly DNA (nebo RNA) obsahující informaci pro tvorbu bílkoviny nebo ribonukleové kyseliny.

2) Expresie: vyjádření genu, prokazuje se přítomností produktu, který je určitým genem kódován, tj. proteinu nebo ribonukleové kyseliny.

3) Vektor: přenašeč – částice přenášející určitý gen do cílové buňky. Nejčastěji virus nebo plasmid.

4) Plasmid: kružnicová molekula DNA schopná samostatného množení v hostitelské buňce. Normálně se nachází v bakteriích. Do plasmidů lze vkládat lidské, zvířecí a rostlinné geny, plasmidy lze připravit také synteticky.

5) Transfekce: přenos a vložení cizího genu (DNA) do buňky hostitele.

6) Ultrazvukový zdroj: rázová vlna UZ přístroje usnadňuje přechod DNA molekul přes buněčné membrány dočasnými defekty jejich celistvosti, tím usnadňuje průnik DNA do buněk a buněčných jader.

7) Elektroporace: přístroj elektroporátor dodává plasmidům kinetickou energii elektrického pole a destabilizuje buněčné membrány, čímž se zvyšuje pravděpodobnost průniku vektoru do buňky.

8) Optison: echokontrastní látka užívaná ke zvýšení kvality ultrazvukových vyšetření, umožňuje zvýšení exprese plasmidů.

9) Genové dělo: přístroj, který pomocí stlačeného vzduchu vymrští proti cílovým buňkám plasmidy uchycené na částicích koloidního zlata nebo jen v solném roztoku.

ZKUŠENOSTI ZE ZAHRANIČÍ

Německo ruší habilitace

Německo stejně jako řada dalších evropských zemí přistoupilo k procesu zrušení habilitací. V současné době již více než polovina evropských zemí habilitační řízení zrušila.

Reforma v Německu má oslabit zejména mocenské postavení profesorů „seniorů“ a dát více svobody a finanční podpory začínajícím profesorům. Další změna postihne platové ohodnocení profesorů: základním kritériem bude výkonnost, a ne seniorita. Podle předpokladů bude „archaický“ model kvalifikačních předpokladů pro „professorship“ zcela zrušen v roce 2010. V současné době začíná přechodné ověřovací období souběžného soužití starého a nového systému. Nově bude od letošního roku zavedena pozice tzv. „Junior Professorship“, podobně jako v USA „Assistant Professorship“. Kromě toho budou měsíční gáže profesorů, které se nyní pohybují od 8000 do 18 000 DM měsíčně a jsou závislé na věku a pozici, redukovány o třetinu a zbytek bude vyplácen formou bonusu ke stávající mzdě na základě vědeckého a učitelského výkonu. To znamená, že každý z profesorů bude každoročně hodnocen. Limit 18 000 DM bude zrušen, a to zejména za účelem přilákání špičkových vědců z celého světa do Německa. V letošním roce byla na podporu 3000 nových postů pro mladé profesory vyčleněna částka 180 mil. euro. Podpora představuje především finanční prostředky na rekonstrukce stávajících laboratoří a vybavení laboratoří pro začínající týmy (cca 30 000–60 000 euro/profesor/rok – po dobu 6 let; pro zajímavost: v USA je to 440 000 USD). Zde bych zdůraznil, že když univerzita nyní otevře místo „Junior Professorship“, získá pro ně podporu z ministerstva školství a hlavně musí uvolnit nějaké laboratoře a kanceláře pro nově přicházejícího mladého profesora, kde by mohl založit svůj tým. „Junior Professorship“ je časově limitován. Jestliže nezískáte za určitou dobu „Full Professorship“, tak prostě a jednoduše z univerzity odcházíte.

V Německu, ale i jinde obecně platí, že není možné získat doktorát a profesuru na stejné univerzitě. Toto pravidlo si téměř nikdo nedovolil překročit, a to ani nositelé Nobelovy ceny.

Hlavním důvodem rušení habilitací je skutečnost, že mladí vědci považují habilitaci za anachronismus, který udržuje mladé výzkumníky silně závislé na jejich profesorech – v případě nového systému jde o podstatně časnější způsob osamostatnění se a stavění se na vlastní nohy. V řadě případů totiž restrikce ze strany stávajících profesorů habilitace značně prodlužovaly. Často se stávalo, že zejména špičkovým vědcům se – jak se u nás říká – házely klacky pod nohy. Dále habilitace omezovaly i pohyb lidí mezi obory, neboť ten, kdo byl habilitován v jednom oboru, nemohl žádat o habilitaci v některém z příbuzných oborů.

Systém habilitací v Německu, odkud původně pochází, je založen na post-doktorandské komisionální zkoušce, která je vyžadována před získáním profesury v dané vědní oblasti. Habilitace je podobně jako v českých zemích určitým typem zkoušky začínajícího přednášejícího. Hlavně: post-doktorand přednese přednášku o své práci pro členy fakulty. Tato prezentace je neoficiální a je vstupní přednáškou, na základě které je habilitant připuštěn k vlastnímu habilitačnímu procesu. Kandidát musí připravit habilitační spis, většinou se jedná pouze o sbírku publikací v daném oboru, anebo musí vypracovat práci podobnou doktorandské. Práce je oponována jed-

ním profesorem z fakulty a dvěma nezávislými oponenty z jiných pracovišť. V případě pozitivních posudků je habilitace schválena zvláštní komisí fakulty. Poté musí kandidát přednést přednášku v délce 45 minut na téma, které nesouvisí s jeho vlastní prací, a odpovídá v šedesátiminutové diskusi na všetečné otázky. Až po habilitaci může kandidát začít učit, a to maximálně dvě hodiny za semestr, kdy vede zejména semináře a praktické kurzy. V rozvinutých zemích je **absolutně nemožné přednášet hlavní přednášky v případě, že nejste univerzitní profesor.**

Jaký je rozdíl mezi odumírajícím německým modelem a naším „ideálním“ systémem? Jednak mají naše univerzity charakter dřívějších středních škol. Na českých univerzitách totiž přednášejí klidně hlavní předměty často i bakaláři. Vůbec není rozhodující, jestli něco umíte. Rozhodující je získat místo na univerzitě a poté stačí jen učit (to podávám jako návod na celoživotní zaměstnání pro mladé). Jakmile se jednou dostanete na českou univerzitu, tak už vás z ní nikdo nedostane, a nemusíte ani celý život nic moc dělat. Na zahraničních univerzitách mají stálá místa pouze profesori a administrativní personál. Pro habilitaci je u nás absolutně důležité učit, a to minimálně tři roky – což neexistuje v žádné vyspělé zemi. Postdoktorandi (= cca odborní asistenti) nemají ve světě nárok na

výuku, neboť jsou považováni za odborně nedorostlé (maximálně vedou cvičení). Pro habilitace není vyžadována učitelská praxe, ale pouze odborná úroveň. U nás tato podmínka existuje zřejmě záměrně a vlastně omezuje příchod cizinců k nám. Kdyby k nám chtěl nastoupit na UP např. Einstein, tak vinou stávajícího systému by se stal profesorem nejdříve za šest až osm let. Ještě štěstí, že za Rakouska-Uherska existoval na našich univerzitách stejný systém jako jinde ve světě, a tak Einstein dostal vcelku snadno profesuru na Karlově univerzitě. Současný VŠ zákon je tedy silně diskriminačním zákonem vůči cizincům. Kromě jiného diskriminuje i ty, kteří se vracejí zpátky po několikaletých stážích v zahraničí. Je lhostejné, že jsou světově uznávanými odborníky. Na našich univerzitách totiž není důležité být celosvětově uznávaným odborníkem, ale záleží pouze na tom, mít na univerzitě místo a učit. (O tom, jak nešťastný je vysokoškolský zákon, který silně odlišuje naše vysoké školství od toho, co je ve světě, bude příštích pár článků.) A to jsme pár let před vstupem do Evropské unie. Co se stane potom? Prognóza na toto téma bude určitě rovněž zajímavá.

Tento příspěvek byl iniciován články v časopisu *Nature*.

Prof. M. Strnad, CSc.,
Laborař růstových regulátorů PFF UP

UNIVERZITA A MĚSTO

Kauza Národní dům

Bohatou a slavnou historii někdejšího olomouckého společenského centra, Národního domu, dnes již téměř nic nepřipomíná. Cestou z Horního náměstí od sloupu Nejsvětější Trojice jste donedávna mohli vidět velkými písmeny VY PR OD EJ polepená čtyři okna bývalé kavárny a za nimi věšáky s levnými oděvy nebo kuchyňské zboží rozložené kolem kartoňů. Písmena tam dnes sice již nejsou, zůstala však špinavá okna, na nichž jsou rozvěšena ramínka s ubohými textiliemi. Třížnice pod širým nebem jsou proti „kavárně“ Národního domu luxusním obchodním místem.

Atmosféra někdejší oázy klidu i vzrušených hovorů, atmosféra městské kavárny s živou hudbou a houslíčkou Giselou doprovázenou členy Moravské filharmonie, kavárny, v níž paní Janků v šedesátých letech roznášela kuřivo a hanáčtinou nabízela „dótnike“, atmosféra kavárny, která si svou tradiční klientelu udržela i přes komunistickou éru, je definitivně (?) zničena. Vnější dojem ze současné podoby Národního domu umocňuje kadeřnictví Berenika umístěné do části hotelové recepce. Před nedávnem nabízelo dokonce toto kadeřnictví pánům služby kadeřnic ve sporém oblečení. Asi ostych zákazníků před geniem loci donutil nájemce prostoru přizpůsobit služby standardním požadavkům pánů i dam na úpravu vlasů. Zřízení kadeřnictví předcházelo pokus o otevření cukrárny v prostoru recepce, tu však nepovolili hygienici. Stopy po tomto pokusu však nese recepce dodnes.

A uvnitř? Restaurace je zlikvidována, kuchyňské zařízení vyvezeno. Přitom ještě v padesátých letech měl Národní dům i zahradní restauraci s akváriem

a rázovitou „opiáckou“ u výčepu piva. V šedesátých letech se v zadním traktu restaurace konaly besedy „hovory při svíci“ s olomouckými umělci.

Co zůstalo dodnes, je herna vprvním poschodí a sál s dvěma přilehlými salonky ve druhém. V sále se stále ještě konají plesy, chodí sem středoškolská mládež do tanečních i „starší a pokročilí“ na taneční nedělní odpoledne. Ale než dojdou nahoru, projdou hrůzným, zatuchlým koridorem. Když se před lety sešli na pozvání rektora Jafaba v Olomouci evropské rektori, museli organizátoři hodně přemýšlet, jak odvést od zchátralého prostředí chodeb a schozíště pozornost. Vyřešili to nakonec špalírem Hanaček v krojích, které nabízejí příchozím hostům koláčky. Zaslouží si Národní dům takový osud?

Dějiny Národního domu v Olomouci, otevřeného v roce 1888, souvisí s kulturní i komunální po-

litickou historií města. Jsou spjaty s olomouckými uměleckými spolky, olomouckým českým divadlem, kongresovými aktivitami, konala se zde ustavující schůze olomouckého národního výboru, a to již dva dny před vyhlášením republiky, 26. října 1918.

Prostory Národního domu po léta plnily funkci přirozeného místa společenského života v centru Olomouce. Služby sálu, salonků, kavárny, restaurace, pivnice a zahradní restaurace a hotelu se doplňovaly. V okamžiku, kdy byl v devadesátých letech Národní dům rozparcelován mezi řadu uživatelů, šel rychle k současnému stavu, kdy se navenek prezentuje tržištěm s druhořadým zbožím a se špinavými okny obrácenými k jedné z deseti památek UNESCO v České republice.

Můžeme proti tomu něco dělat?

-th-, foto -dan-

Diskuse, názory, ohlasy**Eurotel v areálu PŘF UP**

Někdy v lednu letošního roku se na střeše výškové budovy A v areálu Přírodovědecké fakulty v Holici objevila velká bílá skříň. Kdy přesně to bylo nikdo z nás neví, protože instalace skříně se udála tak rychle, že mnozí zaměstnanci včetně mě samého, který sedí přímo v 6. patře pod střechou, to nestačili ani zaregistrovat. Co jsme však stačili zaregistrovat, bylo, když na naše patro přišli zcela neznámí muži a bez jediné otázky začali na stěnu montovat jakousi škatuli. Po montáži bez jediného slova zmizeli, zbyl po nich pouze, neslušně řečeno, bordel na podlaze. Jelikož se jim podařilo dotýcnou škatuli namontovat přímo před jedny dveře vedoucí do laboratoře, čímž zablokovali jak vchod, tak i potenciální unikový výhled z laboratoře, pokusil se kolega uno muže kontaktovat a zjistit, co jsou zač, kdo je poslal a co to vlastně k nám na katedru namontovali. Ukázalo se, že se jedná o pracovníky firmy Eurotel a že je poslal jejich šéf, který ovšem v danou chvíli nebyl k dostižení. Jelikož se náhodou v areálu Holice nacházel pan Grohmann, vedoucí údržby PŘF, podařilo se mu pracovníky Eurotelu přesvědčit, aby nevhodné umístěnou škatuli sundali se stěny a pověsili ji na místo jiné, z našeho pohledu rovněž nevhodné. Tim by se celá záležitost snad vyřešila.

Nikoliv. Když jsme se rozhodli zjistit, kdo dovolil pracovníkům Eurotelu vstup na pracoviště Katedry ekologie a životního prostředí a tam instalovat nějakou škatuli, zjistili jsme, že o dané akci nebyl nikdo

z katedry informován – ani vedoucí katedry ani vedoucí našeho oddělení. Jak se později ukázalo, o celé akci dokonce nevěděl ani nikdo z vedení fakulty. Podle našich informací vedení fakulty s Eurotelem žádnou smlouvu o instalaci telekomunikačního zařízení na střeše budovy A v Holici nepodepsalo. Pokud takovou smlouvu podepsal někdo z Rektorátu UP a na základě této smlouvy bylo toto zařízení instalováno, měl o tom být někdo z Děkanátu PŘF informován. Udařně nebyl.

Mne osobně se dotýká především to, že aniž by mne či mé kolegy někdo předem informoval, začnou se po našem pracovišti potloukat naprosto cizí lidé, kteří si na stěnách začínou přivrtávat nějakou škatuli a nejsou schopni odpovědět, kdo je poslal a co to vlastně chtějí.

Lezou snad do kanceláře paní rektorky či pana kvestora taky takoví lidé? Co kdyby tam někdo začal podél stěny klást pastičky na myši s tím, že se letos přemnožily a dá se očekávat jejich útok na budovu rektorátu?

Domnívám se, že na univerzitní půdě by mohla být mimivělně běžnou záležitostí slušnou předem někomu dát něco vědět, případně informovat odpovědné osoby. Pokud zde nefunguje komunikace ani v této nejjednodušší podobě, tak to máme do EU ještě hodně daleko.

Mgr. M. Rulík,

Katedra ekologie a životního prostředí PŘF UP

Technologie podnikání, nebo technologie pro podnikání?

V minulém vydání Žurnálu byla uvedena zpráva ze zasedání AS UP, ve které se objevila informace týkající se zřízení nového pracoviště Filozofické fakulty – Institutu pro technologii podnikání ve společnosti (INSTEP). K uvedenému si dovoluji připojit malou technickou poznámku.

a) Slovní spojení technologie podnikání se v oboru (mám na mysli sféru malého a středního podnikání) nepoužívá. Ani sama definice pojmu podnikání tomu nenasvědčuje. V souvislosti s podnikáním se užívá spíše pojem know-how, tzn. způsoby a metody, jak založit, organizovat a řídit firmu a všechny procesy a aktivity, ke kterým zde dochází.

b) Co se týká samého slova technologie, tak je lze uvést ve spojení technologie pro podnikání, tj. stroje, zařízení, technologické linky, apod., tzn. vše, co slouží převážně ve výrobním procesu. Pak mi ovšem není zcela jasné, proč takové pracoviště, byť bude bezesporu vědeckovýzkumné, se stane součástí FF, a ne např. fakulty strojírenské, kam by se vzhledem k výše uvedenému lépe hodilo, nebo CITT UP, které bylo pro tyto účely založeno.

Ing. E. Francová, Ph.D.,
Kabinet aplikované ekonomie FF UP

Řeč čísel?

Proti řeči čísel nelze nic namítat. Jsou roky hojnosti a roky neúrody. Statistika mluví řečí neúprosnou, ale objektivní. Méně objektivní se ale mohou zdát některé komentáře. Oprávněnost komentářů paní redaktorky v článku o dotaci pro projekty Fondu rozvoje VŠ v ŽUP č. 20 je diskutabilní. Čtenář jejího jednostránkového rozkladu si např. mnohokrát přečte, že se jedná o granty, čímž je pro člověka činného v oboru (a to jsme na univerzitě snad všichni) automaticky navozován dojem, že jde o vědeckovýzkumnou činnost. Užívání pojmu „grant“ však Fond rozvoje výškovně zapovídá. Naposledy se tak stalo při osobním vystoupení zástupkyně Fondu rozvoje při závěrečných oponenturách projektů řešených v roce 2001 na Pedagogické fakultě UP.

To je ale jen miniaturní detail, a kdyby šlo jen o něj, nestál by celý článek za reakci.

Co je ale závažnější, je malá poznámka „Jen několik řádků – Jen nezajímavý průměr?“ na druhé straně téhož Žurnálu. Zde tatáž paní redaktorka tvrdí, že výsledky výběrového řízení projektů Fondu rozvoje se projeví při výpočtu státní dotace na tvůrčí výkon, a to dokonce v příštích dvou letech. Svým laickým výpočtem dospěla k několika desítkám milionů korun, o něž – vinou všech neúspěšných uchazečů o projekt Fondu rozvoje VŠ – univerzita přijde. To už je úplná nepravda a nikdy tomu tak nebylo. Tvůrčí výkon na základě docela komplikovaného výpočtu odráží získané vědecké a vědeckovýzkumné granty jak české, tak zahraniční, publikační činnost pracovníků atd. Projekty Fondu rozvoje jsou čistě rozvojové a jakékoliv slučování s vědecko-

výzkumnými granty je v jeho regulích výslovně zapovězeno. Závěry paní redaktorky jsou tedy značně zavádějící.

Mimochodem, pokud jde o jiné typy rozvojových projektů, které univerzité přinesly značnou částku, tam byla Pedagogická fakulta docela úspěšná – přidělených 33 projektů Transformačního a rozvojového programu pro rok 2002 přineslo celkovou částku 4666 tis. Kč. Přečteme si v Žurnálu UP jiný článek, který komplexně zpracuje tuto tematiku?

E. Petříková, vedoucí Odd. vědy, výzkumu a zahraničních styků PdF UP

Poznámka redakce

Děkuji E. Petříkové za její upozornění na chybně uvedenou souvislost mezi přijatými projekty Fondu rozvoje vysokých škol a výškou státní dotace vypočítanou podle tvůrčího výkonu dané vysoké školy. Jak jsem se zpětně informovala i na oddělení pro vědu a výzkum Rektorátu UP, tyto projekty, které ani nemají být označovány jako „grantové“, skutečně nejsou součástí té části dotace, o níž se v kritizované poznámce zmiňuji; má úvaha by měla případně opodstatnění v souvislosti s přijatými projekty jiných grantových agentur, např. GAČR apod.; tento aktuální přehled však teprve připravujeme.

Za chybu se omlouvám a doufám, že její objevení přispělo alespoň částečně k porozumění grantové problematice na vysokých školách i u těch laiků, kteří – stejně jako já – dosud spíše tápali.

V. Mazochová

Fejeton**Metafora a věda**

Představa vědy jako organizované formy lidského poznávání světa je spojována s pojmem přesnosti. Jistě právem. Od vědy žádáme, aby její produkty – objevy, vypovídaly o předmětu poznání pravdivě, anebo aby věda ze všech sil usilovala o co nejměřejší, nejvýstižnější uchopení poznávaného. A aby se k němu krok za krokem poznání přibližovalo, s využitím všech prostředků v daném historickém kontextu věd dostupných.

Za – v jistém smyslu – vrchol přesnosti poznání se považují poznatky vyjádřené matematickou formou, v teorii využívající abstraktní pojmy, jejichž vzájemná souvislost je zachycována matematickými rovnicemi, modely a případně počítačovým softwarem simulujícím chování takového modelu.

Pojem metafora se zdá být v tomto kontextu pojmem dost odtažitým.

Není tomu tak.

Metafora sehrává v procesu poznání a zejména poznávání roli rozhodně nepřehlédnutelnou.

Jedná se především o to, že lidské myšlení vůbec možnosti metafory hojně využívá. Vždyť i sám koncept modelu je vlastně metaforou. Lidská mysl, včetně lidské paměti, s výhodou užitkovává schopnost, již označujeme schopností holistickou, totiž schopnost z uchopení části entity rekonstruovat entitu v jejím daleko širším celku. Každý to zná ze situací rozpominání se, kdy překvapivě se vynoříví detail za sebou přitáhne celek. Jméno osoby, která nás nenadále oslovila, situaci dávno zasutou nánosem času a podobně. Pars pro toto. Část za celek. Je to jako oříšek Popelčín, jako genetický záznam ve struktuře tělesné buňky, jako verše schopné na obrazovku paměti přivést prožitek dávné lásky.

Historie vědy podává nejedno svědectví o zrození nápadu, který se stal klíčem velkého poznání, důležitého objevu. Ten nápad se tu ocitl naprosto nepředvídaně, nevyčíslen a nepředpokládán. Bývá to jako mihnutí se stínu v krajině přesevřtené sluncem letního poledne, anebo naopak šíp paprsku, který pronikl na zem tenkou prasklinou ve stropu zamračené oblohy. Tento princip náhlého zablesknutí nápadu zná každý, kdo si pozorněji všimá sám sebe. Kdo občas provádí kalibraci vlastního rozumu.

Zná to i učitel, usilující vyloužit a umožnit pochopení obtížnější látky. Někdy se mu bez jakékoli předem promyšlené přípravy podaří najít metaforu, která s posluchači pod katedrou učiní cosi, co nedokázala plná tabule vzorců. Samozřejmě, metafora není nástroj, který by postavil dům. Je to nápad jak nasměrovat schodiště z haly nebo zjednodušit konstrukci střechy. Ve vědě má metafora funkci nápadu, který vede k formulování hypotézy – již je třeba potom krok za krokem podrobovat útrpnému právu zkoumání a ověřování, verifikace a falzifikace. Cesta k pravdě nápadem začíná, obvykle však jím ani zdaleka nekončí.

Filozof Tomáš Garrigue Masaryk vyzvedá umění, které stojí na principu metafory, jako formu poznání rovnocennou poznání exaktnímu. Obojí přece koexistuje, věta následuje za zkratkou. Způsob jakým prezentujeme poznání svým studentům nebo odborné veřejnosti, není shodný se způsobem, jakým jsme k poznatku dospěli. Finální verze poznání opomíjí klopýtnutí a slepé cesty, kterými jsme přitom prošli – stejně jako historie vědy nezaznamenává, co měl badatel k obědu v den, kdy se dostalví nápad.

Fantazii potřebuje a metaforu využívá básník stejně jako chirurg nebo matematik. Jenom kulisy dramatu jsou pokadě jiné.

Konec konců, metafora je jednou z těch struktur našeho myšlení, které z množiny člověčích bytostí formují lidstvo.

S. Komenda

Je v nás touha rozřesené obrysy světa ustálit.

František Hrubín († 1. 3. 1971)

Člověk nemůže žít bez smyslu, a to bez smyslu celkového a absolutního.

Jan Patočka († 13. 3. 1977)

Z HISTORIE OLOMOUCKÉ UNIVERZITY

Dvojí jubileum Aloise Vojtěcha Šembery

Měsíc březen byl pro čelného moravského osvícence Aloise Vojtěcha Šemberu osudovým: narodil se 21. března 1807 (tedy před 195 lety) ve Vysokém Mýtě, zemřel 23. března 1882 (tedy před 120 lety) ve Vídni. Nebudeme se pouštět do detailů Šemberova plodného života osobního a vědeckého; omezíme se jen na konstatování, že v manželství s dcerou brněnského úředníka Františkou Ševčíkovou přivedl A. V. Šembera na svět čtyři děti (z nichž dospěly toliko dvě – dcera Zdeňka Zdislava Ludmila a syn Vratislav Kazimír, vídeňský žurnalista a přítel Jana Nerudy), a že tento absolvent pražské právnické fakulty je autorem řady vědeckých a popularizačních prací z oblasti české jazykovědy, literární vědy a historie. V loňském roce ostatně vyšel péčí Katedry historie Filozofické fakulty UP 1. svazek *Historiografie Moravy a Slezska*, pro nějž zpracoval kapitolu věnovanou A. V. Šemberovi J. Bartoš.

V souvislosti se „Šemberovskými“ jubilei ale zdůrazníme, že pro šíření obrozeneckých idejí v Olomouci a také na tehdejší olomoucké akademické půdě – Františkově univerzitě a stavovské akademii – byl nanejvýš přínosný Šemberův příchod do hanácké metropole koncem roku 1839, kdy byl jmenován profesorem české řeči a literatury na stavovské akademii (výuka češtině byla na stavovské akademii zahájena v roce 1831, ale profesor tohoto oboru Antonín Boček ji zanedbával, poněvadž se cele věnoval vydávání moravského diplomataře – edice listin a listů významných pro dějiny Moravy). Díky Šemberovu vlasteneckého zápalu vzrostl počet jeho posluchačů jak ze stavovské akademie, tak z univerzitních fakult na 120; Šembera také založil při stavovské akademii knihovnu českých spisů, pilně přispíval do Tylova časopisu *Květy* a věnoval se přípravě svého nejvýznamnějšího díla *Základové dialektologie československé*, vydaného roku 1864.

V současné době dokončovaná kolektivní publikace o historii olomouckého jezuitského konviktu nebude moci s ohledem na ikonografickou výzdobu konviktní kaple Božího Těla opominout dvojí vydání Šemberova spisku *Vpád Mongolů do Moravy* (1841, 1842), jemuž věnoval roku 1969 pozornost olomouc-

ký literární vědec O. Králík. Alois Vojtěch Šembera byl touto tematikou přiveden k básním *Rukopisu Královédvorského*, jenž v té době pokládal za autentickou staročeskou literární památku, ale v pozdějších letech se ve 4. vydání svého kompendia *Dějiny řeči a literatury československé* z roku 1878 a v polemickém spisku z roku 1880 *Kdo sepsal Královédvorský rukopis roku 1817* (obsáhlejší německé pojednání na toto téma vyšlo po Šemberově smrti péčí jeho syna Vratislava Kazimíra Šembery roku 1882) se postavil na stranu odpůrců této obrozenecké literární mystifikace (viz www stránky dnešních odpůrců pravosti RKZ <http://otokar.troja.mff.cuni.cz/RKZ> a jejich obránců <http://kix.fsv.cvut.cz/rkz>). Vysloužil si tím nedlouho před svou smrtí nemálo urážek a opovržení ze strany těch českých kulturních a politických činitelů, kteří pokládali obranu RKZ za věc národní cti.

V roce 1847 byla stavovská akademie přemístěna z Olomouce do Brna, kam se přestěhoval i její profesor A. V. Šembera; v srpnu roku 1949 byl Šembera jmenován profesorem české řeči a literatury na Vídeňské univerzitě a současně úředním překladatelem říšských zákonů do českého jazyka. Šemberovy *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, první česky psané dějiny tohoto města, vyšly proto ve Vídni roku 1861. Trvale je Šemberův odkaz přítomen v českých názvech olomouckých ulic. Jak zjistil olomoucký archivář Vladimír Spáčil, rozhodl se v roce 1837 olomoucký magistrát nahradit dosavadní označováním ulic a náměstí nápisy na omítce národních domů plechovými tabulkami, ale teprve roku 1842 se tento záměr dočkal realizace, a to v jazyce německém a českém. Vypracováním oficiálně platných českých pojmenných olomouckých ulic a náměstí byl nejspíše roku 1841 pověřen profesor stavovské akademie A. V. Šembera, který v nedatovaném elaborátu navrhl 54 českých názvů. Šembera ovšem respektoval pojmenování doložená v latinsky a německy psaných pramenech (např. platea pistorum – Obere/Niedere Bäcker-Gasse – Horní/Dolní pekářská [sic!] ulice) a jeho české ekvivalenty většinou platí doposud. Dopustil se však několika nepřesností, jež se roku 1847 snažil napravit, avšak bezvysledně, neboť magistrát nehodlal výrobu náhradních tabulek s historicky správnými názvy financovat. Nejvíce markantním Šemberovým omylem je název ulice Na hradě (na Michalském návrší) – místo

německého pojmenování Juliusberg (Juliovův kopec), v němž se promítá romantická tradice o založení města Olomouce Gaielem Juliem Caesarem, zhmotněná jednou z olomouckých barokních kášen. Šembera totiž, jak uvedl v roce 1847 ve svém německy psaném dopise olomouckému magistrátu, v roce 1841 akceptoval nepodložený názor „mnoha autorů, jejichž hodnověrnost [...] tehdy nemohl zkoumat“, že „měl na oně vyvýšenině stát druhý zeměpanský hrad“. A tak slovy VI. Spáčila „název Na hradě, v roce 1841 Šemberou neověřený, označuje dodnes v Olomouci místo, kde nikdy žádný hrad nestál“.

Dodejme, že sám Šembera se v Olomouci dočkal „své ulice“ – dnešní Šemberovou ulicí se dostanete z ulice Lafayettovy (v Šemberově soupisu z roku 1841 Nieder-Gasse, Dolní ulice) do ulice Křivé (v Šemberově soupisu z roku 1841 Wampen-Gasse, Bachratá ulice). Olomoučtí Němci nazývali dnešní Šemberovu ulici Krämer-Gasse (podle Šemberova soupisu z roku 1841 Kramářská [sic!] ulice), ale jak sám Šembera zjistil a ve svém dopise olomouckému magistrátu roku 1847 uvedl, „v listinách 15. století a jmenovitě v pozemkových knihách 16. století (jmenovitě v letech 1440, 1450, 1546, 1562, 1575 aj.) objevuje se tato ulice vždy s názvem ‚Kämmer-Gasse‘ či ‚Kammer-Gasse‘, tj. ulice hřebenářů, poněvadž pro svou stranou ležící polohu byla obývána hřebenářů, kteří zde provozovali své řemeslo, šířící velmi nepříjemný zápach“ (hřebený se dříve vyráběly z rohoviny, ze želvoviny, případně z olova, stříbra i jiných kovů). Kramářskou ulicí (platea institutorum) bývala podle Šembery původně nazývána „jiná, pro kramáře vhodnější ulice“ (spojnice mezi Horním a Dolním náměstím – od Panské ulice a Neptunovy kašny k Hornímu náměstí) – „současný název ulice by tedy byl s ohledem na dřívější význam slova ‚Krämer‘ ulice Kúpecká“.

Doc. J. Fiala, CSc., FF UP

A. V. Šembera na dobové fotografii (reprofoto A. Jankovský).

NA PULTECH KNIHKUPECTVÍ

Knižní tipy

Tento týden nabízí *Knihkupectví Studentcentrum* jako doplňkovou literaturu studentům mimo jiné i následující novinky:

V. Richter: *Umění a svět. Studie z teorie a dějin umění* (Academia),

V. Jamek: *O prašivém houfci. Literatura, homosexualita, AIDS* (Torst),

B. Osvaldov, J. Halada a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky* – druhé, doplněné vydání (Libri),

V. Lechta: *Symptomatické poruchy řeči u dětí* (Portál),

M. Broszát: *Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky* (NLN).

Kompletní aktuální nabídku naleznete na www.studentcentrum.cz.

-for-

Upozornění redakce

V souvislosti s blížícími se velikonočními svátky redakce Žurnálu UP upozorňuje na krátkodobou změnu periodicity ve vydávání univerzitního týdeníku:

příští číslo Žurnálu UP (č. 24) vyjde v pátek 29. 3., další (č. 25) pak až o dva týdny později, tj. 12. 4. (uzávěrka 9. 4.).

Děkujeme za pochopení.

... A PŘÍŠTÍ TÝDEN...

26. BŘEZEN

Aktuální problémy zákovské samosprávy. Seminář. Pedagogická fakulta UP, 10 hod. Pořádá Katedra pedagogiky s celoškolou působností PdF UP.

Přednáška Dr. D. Maslina (Wolverhampton, Velká Británie). Teoretické ústavy LF UP, 12.30 hod. Pořádá Ústav patologie LF UP.

Prof. I. Rachůnková: Singulární okrajové úlohy pro diferenciální rovnice n-tého řádu. Katedra matematické analýzy a aplikací matematiky PFF UP, Olomouc-Hejčín, posluchárna č. 202, 13.30 hod.

Je tomu 200 let, kdy se narodil Victor Hugo. Victor Hugo očima Olomoučanů. Výstava v rámci francouzských dnů v Olomouci. Francouzské centrum, Křížkovského 14, 17 hod.

Koncert vítězů celostátní soutěže pedagogických fakult v interpretaci hry na varhany (T. Vachoušek, M. Janalíková z Univerzity Hradec Králové). Husův sbor, 18 hod. Pořádá Katedra hudební výchovy PdF UP.

Thomas Luis de Victoria: Requiem. Premiéra v interpretaci brněnského komorního souboru Scholastici

musici pod vedením F. Pospíšila. Chrám Zvěstování P. Marie, Dolní nám., Olomouc, 19 hod.

J. Čep: Poutník na zemi. Divadlo u stolu. Divadlo hudby, 19.30 hod.

26. – 27. BŘEZEN

III. mezinárodní konference k problematice osob se specifickými potřebami. Katedra speciální pedagogiky PdF UP, Žižkovo nám. 5.

27. BŘEZEN

3x0 (Olomoucké Otolaryngologické Odpoledne). Seminář. Divadlo hudby. Pořádá ORL klinika LF UP.

Přednáškový večer Porodnicko-gynekologické kliniky a novorozeneckého oddělení LF UP. Teoretické ústavy LF UP, 16 hod. Pořádá Spolek lékařů Olomouc.

28. BŘEZEN

Francouzsko-české ekonomické dny. Součást programu francouzských dnů v Olomouci. Hotel Sigma, 8 hod.

-red-